

ABSTRAKTY

Julia Borkowska

Posthumanist reading of Stephen King's *Firestarter*: surveillance, experiments and the ethics of alterity

Niniejszy artykuł proponuje posthumanistyczną interpretację *Firestartera* Stephena Kinga, skupiając się na tym, w jaki sposób powieść krytykuje systemy inwigilacji, prowadzenie eksperymentów i kulturowe odczłowieczanie zmodyfikowanych lub udoskonalonych ciał. Charlie McGee jest dzieckiem urodzonym ze zdolnościami pirokinetycznymi; jej odmienność jest wynikiem rządowego eksperymentu przeprowadzonego na jej rodzicach. Historia Charlie odzwierciedla kluczowe zagadnienia teorii posthumanistycznej, w szczególności nakreślonej przez N. Katherine Hayles i Cary'ego Wolfe'a, których założenia stanowią ramy koncepcyjne dla niniejszej analizy. Hayles w *How We Became Posthuman* (1999) argumentuje, że posthumanizm „uprzywilejowuje wzór informacyjny nad materialną instancją” i redefiniuje człowieka jako „amalgamat, zbiór heterogenicznych komponentów” osadzonych w sieciach systemowych. Tożsamość Charliego jest głęboko ukształtowana przez taką sieć—sieć inwigilacji, eksperymentów i wyzysku. Tymczasem krytyka liberalnego humanizmu przeprowadzona przez Cary'ego Wolfe'a ujawnia, w jaki sposób tradycyjne definicje człowieka wykluczają tych, którzy różnią się od normatywnych standardów. Jak pisze w *What is Posthumanism?* (2010), posthumanizm „zmusza nas do ponownego przemyślenia naszych przyjętych za pewnik sposobów ludzkiego doświadczenia, w tym standardowych modeli percepcji i stanów afektywnych samego Homo sapiens.” Choć Charlie jest dzieckiem, zostaje nazwana „potworem” lub „wiedźmą,” co ujawnia kulturowe uwarunkowania związane z jej wykluczeniem. Gdy zyskuje kontrolę nad swoimi mocami, staje się postacią postludzkiego sprzeciwu, odzyskując autonomię względem systemów, które starały się ją kontrolować.

Gabriela Iwanowska

Romantasy as an intertextual genre: responses of and to Sarah J. Maas' *A Court of Thorns and Roses*

Celem niniejszego artykułu jest analiza intertekstualności książek z gatunku romantasy, jak również prześledzenie swoistej reakcji łańcuchowej powstałej wokół tego gatunku, zapoczątkowanego przez serię *Dwór Cierni i Róż* Sarah J. Maas. Artykuł analizuje pojęcie intertekstualności w teorii i stosuje je w praktyce do omówienia wyżej wymienionej serii i jej intertekstualnych powiązań. Analiza obejmuje odpowiedzi serii *Dworów* na świat kulturowy, jak i reakcje i nawiązania książek z gatunku romantasy (a mianowicie *Rapsodii*, *Quicksilvera*, *Czwartego Skrzydła*, *Kiedy wyklął się Księżyc*, *Księżycowego miasta*, a także *Song of the Forever Rains*) do tej serii, tworząc w ten sposób intertekstualną reakcję łańcuchową.

Anuska Saha

Yōko Tawada's post-apocalyptic playground: memory, mutations, and multispecies futures in *The Emissary*

Niniejszy artykuł poświęcony jest analizie powieści Yōko Tawady pt. *The Emissary* jako odpowiedzi na kryzys ekologiczny i nuklearny w Japonii po 11 marca 2011 r. W artykule zbadano, w jaki sposób powieść ta przedstawia krajobraz postapokaliptyczny —nie jako dystopijne ostrzeżenie, lecz jako przestrzeń do przejściowego, wspólnego budowania świata. Artykuł analizuje strukturę narracyjną powieści i poruszane w niej tematy przez pryzmat posthumanizmu i nowego materializmu, ukazując odrzucenie apokaliptycznej temporalności na rzecz transkorporealnego czasu i materialności. Poprzez umieszczenie powieści w kontekście alternatywnej eko-etyki planetarnej opartej na teoriach hydrofeminizmu, artykuł wskazuje także na szczególne znaczenie wody jako motywu podważającego współczesne izolacjonistyczne dyskursy po katastrofie w Fukushima. Autorka pokazuje, w jaki sposób Tawada przekształca gatunek „zrodzony z kryzysu” w spekulatywny „plac zabaw” dla reparatywnej narracji opartej na trosce wobec wielogatunkowości i dialogu ekologicznym.

Zuzanna Sanecka

“Maybe love transcends severance”: control of emotions and rebellion against developing technology in the dystopian TV series *Severance*

Wiele dzieł literackich, zwłaszcza tych z gatunku dystopii, takich jak *1984* George'a Orwella (1949) i *Opowieść podręcznej* Margaret Atwood (1985), poruszało pojęcie sprawczości i jej ograniczeń. W 2022 szeroki katalog tekstów dystopijnych poszerzył się o wyprodukowany przez serwis streamingowy Apple TV+ serial *Rozdzielenie*. W budowie świata przedstawionego serial odwołuje się do otoczenia znanego potencjalnemu widzowi, ukazując upiorny, korporacyjny świat kapitalizmu napędzanego konsumpcją, w którym postaci gonią za bezemocjonalnością wymaganą do osiągnięcia satysfakcjonujących wyników w nastawionym na zysk miejscu pracy. Serial ukazuje związek między negatywnymi afektami a społeczeństwem w fazie późnego kapitalizmu: związek zmodyfikowany za pomocą neurologicznego chipa zaprojektowanego dla zwiększenia produktywności pracownika. Esej sięga po pojęcia opracowane między innymi przez Sarę Ahmed i Evę Illouz w celu zbadania związku między sprawczością osoby, jej emocjonalnym charakterem a systemem gospodarczym ulepszonym przez futurystyczny postęp technologiczny.

Marta Struglińska

Inverting the male gaze in the poetry of Seamus Heaney and Medbh McGuckian

W kontekście społeczno-politycznym literatura była często wykorzystywana jako broń przeciwko kobietom. Różnorakie teksty literackie przedstawiały je jako „służące historii,” których głównym i jedynym celem miało być dawanie przyjemności mężczyznom i wydawanie na świat kolejnych pokoleń (Walsh 5). Zdarzało się, że owa wojna wytoczona kobietom zbiegała się z zabiegami kolonizatorów dążącymi do zniewolenia podbitych przez siebie narodów. Opisany wyżej związek między kolonializmem a seksizmem był obecny w Irlandii, w której kobiety znajdowały się pod presją zarówno ze strony brytyjskich imperialistów, jak i Irlandczyków, którzy pragnęli ograniczyć ich aktywność do roli strażniczek domowego ogniska. Jedną z tradycji literackich wpisujących się w opisaną tendencję jest *aisling* [słowo *aisling* oznacza sen lub wizję; tradycja ta wywodzi się z czasów celtyckich i wówczas koncentrowała się na miłości i niepodległości]. W XVIII w. głównym punktem *aisling* stał się obraz idealnej kobiety (będącej personifikacją Irlandii), która przychodziła do Irlandczyków w snach i

wzywała do obrony ojczyzny. Współcześnie irlandzkie feministki zaczęły zwracać uwagę na to, że tradycja *aisling* przyczyniła się do kulturalnego zniewolenia kobiet i ograniczania ich seksualności. W odpowiedzi na tę krytykę, wiele irlandzkich poetek podjęło próby odwrócenia patriarchalnych elementów tej tradycji i ich wpływu na irlandzkie społeczeństwo.

W niniejszym artykule pochylę się nad tym, jak Medbh McGuckian w swoich utworach dokonuje reinterpretacji tradycji *aisling*, przywracając kobietom głos i sprawczość, a także przeprowadzę analizę porównawczą jej twórczości z wierszami Seamusa Heaney'a („Act of Union” i „Ocean’s Love to Ireland”). Ponadto, zilustruję przejście od „męskiego spojrzenia” w poezji Heaney'a do „kobiecej sprawczości” w wierszach McGuckian („The Hollywood Bed” i „The Heiress”). W swojej analizie odwołam się do uznanych, feministycznych krytyczek literackich, tj. Clair Wills, Alison Garden i Aimeé Walsh. Omówię też źródła terminu „męskiego spojrzenia,” którego transformacja w poezji Heaney'a i McGuckian jest jednym z głównych tematów tego artykułu.

Chrysoula Titi

The machine must be stopped: E.M. Forster’s “The Machine Stops” as a looking glass into modern technological world

„Maszyna staje” to opowiadanie z gatunku fantastyki naukowej napisane przez angielskiego autora E. M. Forstera, osadzone w świecie, gdzie ludzkość zamieszkuje pod ziemią, a wszystkie jej potrzeby zaspokaja wszechmocna maszyna. Dwoje głównych bohaterów—Vashti i jej syn Kuno—reprezentuje przeciwstawne poglądy na kwestię tego, czy przetrwanie wspólnoty jest ważniejsze od wolności jednostki. Tytułowa maszyna staje się niezbędna dla funkcjonowania społeczeństwa, które okazuje się być niezwykle podatne na zagrożenie z uwagi na swoją zależność od oferowanych przez maszynę udogodnień. Forster przewiduje rosnące uzależnienie ludzkości od technologii, podkreślając niebezpieczeństwa związane z tym, że stanie się ona ostateczną siłą kontrolującą ludzkość—problem istotny także dla współczesnego społeczeństwa. Przedstawiony w opowiadaniu futurystyczny, skoncentrowany na danych świat pokazuje, co może się wydarzyć, gdy ludzkość odseparuje się od swojej fizycznej i emocjonalnej strony, stając się tym samym niezdolną do adaptacji w zmieniającym się środowisku. Moim celem jest zbadanie jak niebezpieczne jest dbanie

wyłącznie o samozadowolenie, które ostatecznie prowadzi do stagnacji. Metafora ula pozwoli mi na zgłębienie procesu, dzięki któremu jednostki mogą oprzeć się wspólnocie dążącej do stłumienia ich dociekliwego ducha i uwypuklenie konieczności adaptacji. Również dzisiaj opowiadanie przemawia do czytelników, przekazując zarówno ostrzeżenie jak i pełne nadziei przesłanie dotyczące rozwoju w kontekście nowych globalnych realiów.